

SANASTO RY
Annankatu 29 A 25
00100 Helsinki
Puh. (09) 5629 3310

LAUSUNTO

12.3.2012

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
PL 29
00023 Valtioneuvosto

ASIA: Lausunto tekijänoikeustoimikunnan mietinnöstä ”Ratkaisuja digiajan haasteisiin” (OKM 2012:2)

Sanasto ry (jäljempänä Sanasto) kiittää mahdollisuudesta lausua tekijänoikeustoimikunnan mietinnön pohjalta. Sanasto on valtakunnallinen kirjallisuuden tekijöiden tekijänoikeuksia hallinnoiva tekijänoikeusjärjestö. Sanasto valvoo, yhdessä jäsenjärjestöjensä kanssa, kirjallisuuden alan tekijöiden oikeuksia ja etuja. Sanaston jäsenjärjestöjä ovat Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen tietokirjailijat ry, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry ja Finlands svenska författareförening rf.

Televisio- ja radioyhtiöiden sekä sanomalehtien arkistojen online-saatavuus

Erilaista kulttuuriaineistoa sisältävien arkistojen saattaminen suuren yleisön saataviin on yhteiskunnallisesti tärkeä tavoite. Tekijänoikeustoimikunta on mietinnössään pyrkinyt ratkaisemaan oikeuksien hallinnoinnin sopimuslisenssillä. Sopimuslisenssillä pyritään mahdollisimman kevyeen oikeuksien hallintointiin tilanteissa, joissa yksilöllinen oikeuksista sopiminen on hankalaa.

Sanasto kannattaa sopimuslisenssiä keinona järjestää radio- ja televisio-ohjelmien lähettäjäryitysten sekä lehtikustantajien arkistojen uudelleenkäyttö. Oikeudenhaltijoiden edustajien sekä teosten käyttäjän välisillä neuvotteluilla voidaan turvata teosten tekijöiden oikeuksien toteutuminen. Ratkaistaessa arkistojen käyttöä sopimuslisenssin avulla, tulee myös ns. ulkopuolisen oikeudenhaltijan asema turvata. Tekijöiden moraalisten oikeuksien toteutumiseen tulee kiinnittää huomiota ja heillä tulee olla sopimuslisenssijärjestelmän mukaisesti halutessaan mahdollisuus käyttää kielto-oikeutta omien teostensa osalta.

Oikeus uudelleenkäyttää arkistoituja ohjelmia ei koskisi teoksia ohjelmakontekstistaan irrotettuina. Sanaston mielestä tämä on oikea lähtökohta, joka tulee varmistaa järjestelmää rakennettaessa. Tekijä on alun perin luovuttanut oikeuden käyttää teostaan osana tiettyä ohjelmaa. Sopimuslisenssiratkaisun ei tulisi mahdollistaa esimerkiksi alkuperäisestä ohjelmasta irrotetun runon luennan välittämistä tai levittämistä erillään toisessa yhteydessä. Tekijälle tulee turvata mahdollisuus sopia tällaisesta jatkokäytöstä erikseen.

Sopimuslisenssialueen käytännön toteutuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että alkuperäisen tekijän oikeus kohtuulliseen korvaukseen turvataan. Tekijä on saattanut sopia teoksensa käyttämisestä käyttäjäryityksen kanssa jo vuosia sitten ja käytöstä maksettu palkkio on kattanut tuolloin käytössä olleet yleisön saataville saattamisen tavat. Myös alkuperäisen tekijän tulee voida hyötyä taloudellisesti vanhojen ohjelmien ja sanomalehtimateriaalin uudesta elämästä.

Tekijänoikeuksien täytäntöönpano internetissä

Tekijänoikeuden peruseriaatteita on teknologianeutraalius. Tekijänoikeus on samalla tavoin voimassa riippumatta siitä, ovatko teokset digitaalisessa muodossa vai eivät. Teoksia tulee voida julkaista turvallisesti myös internetissä ilman pelkoa teosten taloudellisesta väärinkäytöstä.

Verkkopiratismi on aiheuttanut musiikin ja elokuvan taiteenaloilla merkittävää vahinkoa. Tiedostojen laiton lataaminen ei ainoastaan estä teoksen tekijää tai tuottajaa saamasta työstään kohtuullista korvausta, vaan myös kaventaa kulttuuritarjontaa pakottamalla tuottajaryitykset keskittämään tuotantoaan ja panostamaan yhä enemmän vain eniten myyviin tekijöihin.

Kirjallisuuden osalta piratismiin aiheuttamat haitat eivät vielä ole olleet yhtä laajoja kuin edellä mainituilla taiteenaloilla. Voidaan kuitenkin olettaa, että e-kirjamarkkinoiden kasvaessa kehitys on samansuuntainen. Kotimaisen kirjallisuuden painos- ja myyntimäärien ollessa pieniä merkittäisi teosten laajamittainen laiton lataaminen käytännössä kuoliniskua suomalaiselle kirjallisuustuotannolle.

Sanasto kannattaa tekijänoikeustoimikunnan mietinnön mukaista ehdotusta, jonka mukaan tiedostojen luvattomaan jakeluun voitaisiin puuttua velvoittamalla verkko-operaattoreita estämään pääsy tällaista toimintaa harjoittaville sivuille. Eesityksen jatkovalmistelussa tulisi selvittää ja varmistaa, että estomääräysten käsittely ja täytäntöönpano toimii mahdollisimman joustavasti.

Selvitys verkkotallennuspalvelujen tekijänoikeudellisista kysymyksistä

Tekijänoikeustoimikunta on tarkastellut mietinnössään ns. verkkotallennuspalveluihin liittyviä oikeudellisia ongelmia. Sanaston mielestä on erittäin tärkeää tukea uusien teknologisten ratkaisujen käyttöönottoa. Samalla on kuitenkin huomioitava tekijänoikeuksien riittävän tehokas toteutuminen.

Verkkotallennuspalveluiden luonne kaupallisena tekijänoikeudella suojattujen teosten tallennuspalveluna edellyttää, että palveluntarjoajien lisäksi myös teosten tekijät hyötyvät taloudellisesti verkkotallennuspalveluista. Uusilla teknologisilla ratkaisuilla ei saa kiertää velvollisuutta suorittaa korvausta teoksista kappaleita valmistettaessa.

Kaupallinen linkitys tekijänoikeudessa

Sanasto pitää tekijänoikeustoimikunnan suorittamaa kaupallisen linkityksen tarkastelemista tärkeänä. Yleisessä tietoverkossa tapahtuvasta linkityksestä on tullut yhteiskunnassa tärkeä tapa välittää tietoa ja monipuolista sisältöä. Samalla se kuitenkin muodostaa haasteita tekijänoikeuksien tehokkaalle toteutumiselle.

Tekijänoikeudellisesti relevantin linkityksen yhteydessä on kiinnitettävä huomiota siihen, mitkä tahot hyötyvät taloudellisesti linkitettävästä sisällöstä. Sisällöntuotantoalan näkökulmasta on kestävämpää, mikäli linkitetystä sisällöstä syntyvä taloudellinen hyöty kohdistuu tahoille, jotka eivät ole osallistuneet sisällön valmistamiseen eivätkä omista siihen oikeuksia. Luovan talouden säilyvyyden kannalta on tärkeää, että alkuperäisille tekijöille turvataan mahdollisuus saada heille kuuluva osuus luomiensa teosten hyödyntämisestä syntyvästä tuotosta.

Helsingissä 12. päivänä maaliskuuta 2012

Virpi Hämeen-Anttila
Puheenjohtaja

Anne Salomaa
Toiminnanjohtaja